

BALLERUP

BRUGER- OG PÅRØRENDEPOLITIK

i Ballerup Kommune

INDHOLD

Forord	3
Indledning	4
Brugernes indflydelse på eget liv	8
Samarbejde med pårørende	12
Fra politik til praksis	16
Inspirationskatalog	17
Hvis du vil vide mere	22

Bruger- og pårørendepolitik Udgivet af Ballerup Kommune, 2013 Redaktion: Tværfaglig projektgruppe
Layout: Hanne Koch, DesignKonsortiet Tryk: TrykTeam AS Oplag: 2.500 eksemplarer
Eksemplarer af pjecen kan fås ved henvendelse til: Ballerup Kommune, Hold-an Vej 7, 2750 Ballerup,
Tlf: 4477 2000 eller downloades i pdf-format på www.ballerup.dk

FORORD

Det er med glæde, at vi nu kan præsentere Ballerup Kommunes Bruger- og pårørendepolitik. Politikken skal sikre, at brugerne får størst mulig indflydelse, når de er afhængige af hjælp, og den skal styrke samarbejdet med pårørende, der oftest er de mest centrale i omsorgen for brugeren.

Politikken henvender sig til en bred gruppe af brugere af kommunens tilbud. De har forskellige ønsker til deres tilværelse og til kommunens tilbud. Men den fælles ambition for alle brugere er, at de skal sikres indflydelse på eget liv og de tilbud, de benytter, hvad enten der er tale om tilbud i eget hjem eller kommunens dag- eller døgntilbud.

For langt de fleste brugere spiller pårørende en vigtig rolle i livet. Mens nogle brugere kan administrere deres tilværelse selv, er andre helt eller delvist afhængige af nære pårørendes og kommunens omsorg og samarbejde. Politikken skal styrke kommunens samarbejde med pårørende omkring den enkelte bruger, i det omfang brugere og pårørende ønsker og magter det – så vi har fokus på det hele menneske.

Politikken skal desuden styrke det respektfulde samarbejde med pårørende, så de hjælpes og støttes i deres ofte meget omfattende omsorg for deres nærmeste. Kun gennem samarbejde med

brugere og pårørende kan vi skabe gode og relevante tilbud og forløb.

I formuleringen af politikken har det været helt centralt at involvere de parter, som bliver berørt af politikken. Der blev afholdt en konference i maj 2012, hvor brugere, pårørende, medarbejdere og politikere gav deres bud på indhold til politikken. Desuden er brugere af kommunens tilbud blevet interviewet og pårørenderepræsentanter har deltaget i en følgegruppe. Disse bidrag har været afgørende i formuleringen af politikken, og vi vil gerne takke deltagerne for deres engagerede medvirken.

Politikken får dog først rigtig betydning, når den omsættes til praksis. Politikken angiver værdier og principper for måden, hvorpå vi møder hinanden i hverdagen. Det er i hverdagen, vi har mulighed for at se hinandens ressourcer, behov og ideer og sammen skabe de bedste rammer for brugerne af kommunens tilbud og deres pårørende.

På Kommunalbestyrelsens vegne

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'Jesper Würtzen'. The signature is stylized and fluid.

Jesper Würtzen
Borgmester

INDLEDNING

Formål

Bruger- og pårørendepolitikken skal understøtte den gode inddragelse af brugere og deres pårørende. Sammen skal vi sikre, at de kommunale tilbud har høj kvalitet med brugeren i centrum.

Politikken tydeliggør værdier, principper og målsætninger for samarbejdet mellem brugere, pårørende og medarbejdere i Ballerup Kommune. Værdierne er grundlaget for samarbejdet. Politikens principper og målsætninger skal indgå i kommunens drift og inspirere til videreudvikling af denne. I implementeringen af politikken iværksættes konkrete handlinger og initiativer.

BRUGERNE

Hvem henvender politikken sig til?

Politikkens målgruppe er brugere, pårørende og medarbejdere.

Brugerne er børn, unge og voksne, som benytter kommunens tilbud i eget hjem, dagtilbud og døgntilbud til borgere med særlige behov:

- > Brugere med psykisk eller fysisk handicap, som benytter dagtilbud, botilbud, aflastningstilbud eller får støtte i eget hjem.
- > Børn og unge med handicap, som benytter dagtilbud, skoletilbud og fritidstilbud.
- > Brugere med psykiske lidelser, som benytter botilbud og værested eller får støtte i eget hjem.
- > Brugere, som benytter dagcentre for ældre, får hjemmehjælp, bor i plejebolig eller er på aflastningsophold.
- > Brugere, som har et misbrug og benytter misbrugscentret eller får støtte i eget hjem.
- > Brugere med kroniske lidelser, som får støtte i eget hjem eller benytter kommunens forløbsprogrammer for f.eks. diabetes, demens, KOL, hjertekarsygdomme og kræft.

PÅRØRENDE

Pårørende er ægtefælle, samlever, forældre, bedsteforældre, søskende eller børn til brugere af tilbuddene. Det kan også være venner, naboer eller andre, som den enkelte bruger selv betragter som pårørende. Pårørende kan også være personer, der ikke aktuelt er i kontakt med brugeren.

MEDARBEJDERE

Medarbejdere er de ansatte, som arbejder for brugerne.

I samarbejdet mellem brugere, pårørende og medarbejdere er det vigtigt at være opmærksom på og arbejde inden for de juridiske rammer for samarbejdet.

Brugere af kommunens tilbud har grundlæggende ret til at bestemme over eget liv. Udgangspunktet for samarbejdet er derfor altid brugerens selvbestemmelsesret. Medarbejderne er særligt forpligtet til at sørge for, at brugernes selvbestemmelsesret respekteres og understøttes.

Pårørende kan spille en vigtig rolle for brugeren. Mange brugere oplever deres pårørende som den væsentligste støtte og omsorgsperson i hverdagen. Pårørende har derfor ofte omfattende viden og kendskab til brugeren og kan udgøre en vigtig samarbejdspartner i arbejdet med brugerens udvikling og trivsel.

Den enkelte bruger afgør selv, hvordan og i hvilket omfang pårørende skal inddrages i den direkte indsats for brugeren. Inddragelse af pårørende kræver brugerens samtykke, med mindre brugeren er under værgemål. Når brugeren ikke ønsker inddragelse af pårørende, skal denne holdning respekteres. Samtidig skal medarbejderen være opmærksom på, at et nej til inddragelse ikke nødvendigvis betyder et nej til kontakt til pårørende. Muligheden for samarbejde og inddragelse af pårørende bør løbende drøftes med brugeren.

Når det drejer sig om børn og unge under 18 år, agerer forældremyndighedsindehaveren på barnets vegne. Forældremyndighedsindehaveren skal således inddrages og sikres indflydelse på de beslutninger, der træffes. Barnet eller den unges synspunkter skal dog altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med barnets/den unges alder, modenhed og gældende lovgivning.

For en uddybning af de juridiske rammer, som politikken bygger på, henvises til FN's Handicapkonvention, FN's Børnekonvention, Grundloven, Retssikkerhedsloven, Serviceloven, Sundhedsloven og Værgemålsloven.

Værdier for samarbejdet

I samarbejdet mellem brugere, deres pårørende og medarbejdere kan der være mange forskellige forventninger, ønsker og behov. Et vellykket samarbejde forudsætter, at parterne lytter til hinanden, er åbne overfor hinanden og kan se værdien i hinandens viden og bidrag. Samarbejdet mellem bruger, pårørende og medarbejder bygger derfor på følgende tre værdier:

- Værdighed
- Åbenhed
- Anerkendelse

Politikkens opbygning

Politikken rummer to indsatsområder:
Brugernes indflydelse på eget liv og samarbejde med pårørende.

Indsatsområderne indeholder principper og mål for arbejdet med henholdsvis brugerindflydelse og pårørendesamarbejde i Ballerup Kommune. Dette efterfølges af et afsnit om, hvordan vi kommer fra politik til praksis. Afslutningsvis findes et inspirationskatalog, der indeholder ideer til, hvad der konkret kan sættes i gang.

For brugerne af kommunens tilbud er indflydelse på eget liv vigtig for livskvaliteten. Brugerindflydelse sker på to niveauer: **Selvbestemmelse og medbestemmelse.**

SELVBESTEMMELSE

BRUGERNES INDFLYDELSE PÅ EGET LIV

Selvbestemmelse er en menneskeret. Den omfatter retten til at bestemme over eget liv, og hvordan man ønsker at leve dette. For mennesker, der modtager hjælp fra kommunen, handler det om, at hjælpen gives med respekt for den enkeltes integritet og værdighed. I forhold til borgere der bor i kommunens tilbud omfatter selvbestemmelse eksempelvis, hvordan man vil indrette sin bolig, hvordan man vil klæde sig, og hvad man vil bruge sine penge på. Selvbestemmelsesretten kan indskrænkes af lovgivning, for eksempel værgemål, omsorgspligten og kravene til arbejdsmiljø.

Nogle brugere er afhængige af, at personer omkring dem aktivt inddrager dem i beslutninger i hverdagen og sørger for, at de i videst muligt omfang bestemmer over eget liv. Støtte til at udøve selvbestemmelse skal gives med udgangspunkt i den enkelte brugers ønsker, evner og så vidt muligt med fokus på hjælp til selvhjælp.

MEDBESTEMMELSE

Medbestemmelse: Brugere har eksempelvis medbestemmelse i tilrettelæggelsen af den hjælp, som brugeren modtager, så hjælpen så vidt muligt tilpasses brugerens individuelle formåen og behov. Medbestemmelse omfatter også det at bestemme sammen med andre eksempelvis med andre brugere og personale i råd eller andre fora.

Børn, som modtager ydelser fra kommunen, skal også have medbestemmelse i forløbet. Graden af barnets/den unges medbestemmelse sker i en vurdering sammen med forældrene, med udgangspunkt i barnets/den unges egne ønsker, alder, modenhed og gældende lovgivning.

I Ballerup Kommune arbejder vi ud fra følgende principper for brugerindflydelse:

PRINCIPPER FOR ARBEJDET

- > Vi sikrer, at brugerne får viden om og mulighed for at udøve deres ret til selvbestemmelse og medbestemmelse.
- > Vi tager udgangspunkt i hjælp til selvhjælp for at styrke den enkelte brugers selvhjulpenshed og selvbestemmelse.
- > Vi sikrer, at barnet/den unge har medbestemmelse i egen sag, og vi tager udgangspunkt i barnets/den unges egne ønsker, alder og modenhed i et samarbejde med forældre.
- > I forhold til de brugere, som ikke kan udtrykke egne ønsker og behov og varetage egne interesser, hjælper vi med at inddrage pårørende, der kan varetage brugerens interesser herunder at sikre værgebeskikkelse.
- > Vi inddrager brugerne i udviklingen af kommunens tilbud og ydelser.

**Mål for brugernes
indflydelse på eget liv:**

MÅL

- > Der gennemføres en undersøgelse blandt brugere på udvalgte tilbud om deres oplevelse af brugerindflydelse. Spørgsmålene i undersøgelsen samt undersøgelsens succeskriterier opstilles med inddragelse af brugere og pårørende.

SAMARBEJDE MED PÅRØRENDE

Pårørende er en del af brugerens livshistorie og identitet og understøtter de sociale, kulturelle og religiøse traditioner og relationer, som brugeren er en del af. Ballerup Kommune ser pårørende som en vigtig omsorgsperson i arbejdet med brugeren.

Mange pårørende drager omsorg for deres nærmeste og er en vigtig del af brugerens hverdag. Når brugeren modtager hjælp fra kommunen, er det for mange pårørende vigtigt at være en del af forløbet. Medarbejderne i Ballerup Kommune har en opgave i aktivt at inddrage pårørende, som ønsker at indgå i brugerens forløb – naturligvis i overensstemmelse med brugerens ønsker og rettigheder.

Parallelt hermed er kommunen opmærksom på at drage omsorg for og understøtte de pårørende, som udgør væsentlige omsorgspersoner i brugernes liv, herunder situationer hvor pårørende får brug for kommunal støtte eksempelvis aflastning. Her er det vigtigt at have særlig opmærksomhed på pårørende til hjemmeboende, hvor de pårørende derfor fungerer som den daglige og primære omsorgsperson.

Et velfungerende samarbejde mellem parterne forudsætter en vedvarende og anerkendende dialog, og at der sker en forventningsafstemning. Medarbejderne skal sikre, at parterne får talt om gensidige forventninger til samarbejdet og mulighederne for inddragelse, og at der indgås klare aftaler om roller og ansvar.

På børneområder er kommunen forpligtet til at arbejde med, hvordan familie og netværk kan inddrages systematisk i indsatsen. Det er centralt, at forældrenes viden om egne og barnets ressourcer indgår i forløbet. Det kan ske ved initiativer som netværksmøder og familiekontrakter. Inddragelsen sker i tæt samarbejde med forældre og barnet/den unge.

Pårørende har mulighed for at blive inddraget på tre niveauer:

INDDRAGELSE

- > **Inddragelse i forhold til den hjælp brugeren modtager.** Pårørende kan altid modtage generelle informationer, hvor der ikke indgår personlige oplysninger. Eksempelvis om hvilke tilbud der findes og generelle procedurer og arbejdsgange. I forhold til den hjælp, som brugeren modtager fra kommunen, er inddragelse betinget af brugerens samtykke. Der skal løbende følges op på, hvilken form for pårørendeinddragelse brugeren ønsker i forskellige situationer.
- > **Inddragelse i forhold til kommunens tilbud.** Pårørende har mulighed for at blive inddraget i kommunens tilbud gennem bruger- og pårørenderåd, forældrebestyrelser og lignende.
- > **Inddragelse i forhold til den overordnede planlægning og udvikling.** Pårørende har mulighed for at blive inddraget i den overordnede planlægning og udvikling gennem kommunens Handicapråd, Seniorråd og Frivillighedsråd, bruger- og pårørendeorganisationer og ad-hoc arbejds- eller følgegrupper.

I Ballerup Kommune arbejder vi ud fra følgende principper for samarbejdet med pårørende:

PRINCIPPER FOR ARBEJDET

- > Vi investerer i at opbygge et tillidsforhold til pårørende så tidligt som muligt og med brugerens samtykke.
- > Vi anerkender, at pårørende har forskellige erfaringer, forventninger og ønsker til at indgå i samarbejdet. Nogle pårørende vil gerne inddrages, hvor andre kan have behov for at være mindre involverede.
- > Vi arbejder aktivt på at udvikle den gode relation mellem bruger og pårørende.
- > Vi har en central opgave i, at pårørende føler sig velkomne og modtager relevante informationer om kommunens generelle tilbud og faglige og pædagogiske principper.
- > Vi afstemmer løbende forventninger med brugere og pårørende.

**Mål for
pårørendesamarbejdet:**

MÅL

- > Der oprettes uddannelsesforløb for pårørende på udvalgte områder omfattet af politikken eventuelt i samarbejde med relevante bruger- og interesseorganisationer.
- > Der gennemføres en undersøgelse blandt pårørende til brugere af udvalgte tilbud, om deres oplevelse af at være pårørende i Ballerup Kommune. Spørgsmålene i undersøgelsen samt undersøgelsens succeskriterier opstilles med inddragelse af brugere og pårørende.

FRA POLITIK TIL PRAKSIS

Nu er Ballerup Kommunes Bruger- og pårørendepolitik udarbejdet. Den indeholder fælles værdier, principper og mål for brugerindflydelse og samarbejde med pårørende.

Fremadrettet venter udmøntningen af politikken. Det er en fælles opgave, som involverer både brugere, pårørende og kommunens medarbejdere.

Det er vigtigt, at politikken formidles til brugere, pårørende og medarbejdere. I hver enkelt tilbud skal politikken udmøntes på en måde, som er meningsfuld. Udmøntning i det enkelte tilbud forudsætter derfor en nær dialog mellem brugere, pårørende og medarbejdere om, hvad der skal udvikles for at styrke brugerindflydelsen og samarbejdet med pårørende. Inspirationskataloget på de næste sider indeholder ideer til, hvad der konkret kan sættes i gang.

Udmøntningen af politikken indgår i de gensidig forpligtende samarbejdsaftaler, der indgås på de områder, som politikken gælder for. Der følges op på udmøntningen hvert andet år, første gang i 2015. Opfølgningen vil blive behandlet i de politiske udvalg og i Seniorråd og Handicapråd.

INSPIRATIONSKATALOG

BØRN

Initiativer der understøtter barnets/den unges selv- og medbestemmelse:

- > Inddrage barnet/den unge i valg af kontaktperson såfremt den unge har forslag til en voksen, eksempelvis i barnets netværk, der kan støtte barnet i hverdagen.
- > Afprøve forskellige metoder til at stille skarpt på barnets ønsker og behov – eksempelvis interviews, billeder, barnet der selv tager billeder med kamera, observationer samt teknologiske hjælpemidler.
- > Afprøve andre medbestemmelsesmetoder end elevråd/brugerråd, for eksempel grupper som børnene/de unge engagerer sig i efter interesse og modenhed.

Initiativer der understøtter samarbejdet med forældremyndighedsindehaver/familie:

- > Afprøve forskellige metoder til inddragelse af familie og netværk, hvor familien aktivt inddrages og opfordres til at medvirke til at opstille relevante og realistiske løsningsforslag for barnet/den unge.
- > Udvikle samarbejdsrelationer mellem forældre og medarbejdere, således at forældrenes oplevelser og konkrete situation sættes i centrum, og der skabes et fælles fokus blandt alle involverede.
- > Understøtte forældre til handicappede børn ved eksempelvis vejlednings- og informationsmøder, netværksdannelse og oplysninger om andre tilbud til forældre til handicappede.

VOKSNE

Initiativer der understøtter brugernes selv- og medbestemmelse:

- > Afprøve forskellige metoder til at stille skarpt på brugernes ønsker og behov – eksempelvis interviews, billeder, brugere der selv tager billeder med kamera, observationer samt teknologiske hjælpemidler.
- > Inddrage brugerne ved ansættelse af personale i dag- og botilbud.
- > Regelmæssige møder, hvor beslutninger om tilbuddets dagligdag træffes af brugerne.

Initiativer der understøtter samarbejdet med pårørende:

- > Afholde opstartssamtale med bruger og pårørende, hvor relevant information formidles. Der udarbejdes en samarbejdsaftale med brugere og pårørende, hvor brugerens ønsker for eget liv og selv- og medbestemmelse er i fokus.
- > Løbende samtaler om brugerens ønsker til pårørendeinddragelse og afstemning af forventninger til fordeling af roller og ansvar.
- > Oprette bruger- og pårørenderåd eller andre fora, hvor pårørende har mulighed for at blive hørt.

Initiativer der understøtter brugernes selv- og medbestemmelse:

- > Involvere brugerne i udviklingen af organisationen, bl.a. ved at inddrage brugerne i arbejdsprocesser og støtte op om brugerinitiativer.
- > Styrke bruger-medarbejderrådet, bl.a. ved at sikre en bredere repræsentation af brugerne og skabe opmærksomhed om bruger-medarbejderrådets arbejde blandt alle, der er tilknyttet socialpsykiatrien.
- > Inddrage brugerne ved ansættelse af personale i tilbuddene.
- > Så vidt muligt inddrage brugerne i tildeling af kontaktpersoner.

Initiativer der understøtter samarbejdet med pårørende:

- > I samarbejde med brugerne finde frem til forskellige former for samarbejde med pårørende og sikre løbende afstemning af forventninger til fordeling af roller og ansvar.
- > Orienter pårørende om socialpsykiatriens tilbud samt løbende drøftelser af, hvordan det gensidige samarbejde kan organiseres og forbedres.
- > Afholde forskellige pårørende og/eller bruger-pårørende arrangementer.

Initiativer der understøtter brugernes selv- og medbestemmelse:

- > Udarbejde samarbejdsaftaler/handleplaner med brugeren, hvor brugerens ønsker for eget liv og selv- og medbestemmelse er i fokus.
- > Inddrage brugerne i fordeling af kontaktpersoner/hvem der yder den primære hjælp til den enkelte bruger.
- > Inddrage brugerne i planlægning af aktivitets- og kulturtilbud for såvel den enkelte bruger som grupper af brugere.

Initiativer der understøtter samarbejdet med pårørende:

- > Afholde opstarts-/indflytningssamtale med bruger og pårørende, hvor relevant information formidles.
- > Inddrage pårørende i arbejdet med brugerens livshistorie – i overensstemmelse med brugerens ønsker.
- > Invitere pårørende til at deltage i eller stå for arrangementer sammen med brugerne.

Initiativer der understøtter brugernes selv- og medbestemmelse:

- > Udarbejde handleplan sammen med brugeren, hvor brugerens ønsker og behov for forløbet er i fokus.
- > Understøtte netværksdannelse og oplyse om de tilbud, der findes til brugere med kroniske sygdomme.
- > Udvikle samarbejdet med patientforeninger eller andre frivillige foreninger, der har relevante tilbud til brugere med kroniske sygdomme.
- > Uddannelsesforløb for brugere, hvor der f.eks. undervises i en konkret kronisk sygdom og gives råd og vejledning til håndtering af dagligdagens eventuelle udfordringer med en kronisk sygdom.

Initiativer der understøtter samarbejdet med pårørende:

- > Understøtte netværksdannelse og oplyse om de tilbud der findes til pårørende til kronisk syge.
- > Uddannelsesforløb for pårørende, hvor de f.eks. undervises i en konkret kronisk sygdom og gives råd og vejledning til håndtering af dagligdagens eventuelle udfordringer som pårørende til en bruger med kronisk sygdom.

Initiativer der understøtter brugernes selv- og medbestemmelse:

- > Udarbejde behandlingsplan sammen med brugeren, hvor brugerens ønsker og behov for forløbet er i fokus.
- > Evaluere effekt og metode for forløbet i løbende dialog med brugerne.
- > Inddrage brugerne i forhold til ønsker til forskellige aktiviteter eller mad på menuen.

Initiativer der understøtter samarbejdet med pårørende:

- > Samtaler og rådgivning til pårørende, som har eller har haft en relation til et menneske i misbrug.
- > Informere om netværksgrupper for pårørende.

HVIS DU VIL VIDE MERE

Om brugerindflydelse:

- > Center for ligebehandling af handicappede: "Det gode møde – gode råd om kommunikation med handicappede", Center for ligebehandling af handicappede, 2003
- > Qvist, Peter m.fl.: "Bruger- og patientinddragelse – Kvalitetsudvikling med patienten i centrum" Region Syddanmark, Center for kvalitet, 2011
- > Servicestyrelsen: "Veje til reelt medborgerskab", Servicestyrelsen, Handicapenheden 2007
- > Socialpædagogerne: "Voksenhandicapundersøgelsen", Socialpædagogerne, 2012
- > Socialt Udviklingscenter: "Brugerinddragelse i praksis – de gode eksempler" Socialt udviklingscenter SUS, 2004
- > Socialstyrelsen: "Magtanvendelse i forhold til personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsniveau", Socialstyrelsen 2012

Om pårørendesamarbejde:

- > Løvschal-Nielsen, Pia: "Samarbejde og dialog – mellem pårørende og professionelle", Hjerneskadeforeningen, 2006
- > Navne, Laura & Wiuff, Marie: "Opgavefordeling mellem borger, pårørende og fagpersoner i rehabilitering", Dansk Sundhedsinstitut, 2011
- > Region Hovedstaden: "Psykiatri Nyt – inddragelse af pårørende", Region Hovedstaden, oktober 2011

- > Servicestyrelsen: "Samarbejde med pårørende – forebyggelse og håndtering af konflikter", Servicestyrelsen, 2011
- > Socialstyrelsen: "Politik for pårørendesamarbejde i botilbud – et inspirationshæfte", Socialstyrelsen, 2012
- > Videnscenter for Socialpsykiatri: Socialpsykiatri, Tema: "Pårørende", 1-2009
- > Sundhedsstyrelsen: "Vejledning om sundhedspersoners tavshedspligt – dialog og samarbejde med patienters pårørende", Sundhedsstyrelsen 2002

Information om lovgivning:

- > Grundloven
- > Retssikkerhedsloven
- > Serviceloven
- > Sundhedsloven
- > Værgemålsloven
- > FN's Handicapkonvention
- > FN's Børnekonvention

www.retsinfo.dk

Til udarbejdelse af Bruger- og pårørendepolitikken er følgende kilder og baggrundsmateriale anvendt:

- > Danske handicaporganisationer: "Politikpapir om pårørende", DH, 2010
- > Københavns Kommune: "Brugerpolitik for borgere, der har et handicap", Københavns Kommune, Socialforvaltningen, 2010
- > Københavns Kommune: "Pårørendepolitik for borgere med sindslidelser", Københavns Kommune, Socialforvaltningen, 2008
- > Servicestyrelsen: "Samarbejde med pårørende – forebyggelse og håndtering af konflikter" Servicestyrelsen 2011
- > Servicestyrelsen: "Veje til reelt medborgerskab", Servicestyrelsen, Handicapenheden 2007
- > Servicestyrelsens demensguide: www.servicestyrelsen.dk/demensguiden
- > Socialstyrelsen: "Politik for pårørendesamarbejdet i botilbud", Socialstyrelsen 2012
- > Derudover har Dacapoteatret bidraget med at gøre dilemmaer og udfordringer levende for målgruppen på konferencen i maj 2012.

BALLERUP
Vi satser på mennesker

